

Гринюк Анна Олександрівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 3 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:

Мировська Анна Всеволодівна,
професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ЗАСТОСУВАННЯ ВІДЕОЗАПISУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Реалізація положень Конституції України щодо побудови незалежної, демократичної, соціальної, правової держави на сучасному етапі потребує вирішення великої кількості різних завдань, головним із яких є насамперед подолання кризових явищ у розвитку економіки України. З одного боку, такі явища зумовлюють у різних сферах суспільних відносин поширення та зростання різних видів злочинів, а з іншого – обумовлюють необхідність удосконалення форм і методів боротьби з ними. В оптимізації цього процесу важливу роль відіграє повноцінне застосування сучасних досягнень науки й техніки. Вирішальним завданням боротьби зі злочинністю є вдосконалення способів і методів правоохоронної діяльності, забезпечення їх відповідності потребам практики за допомогою застосування сучасних спеціальних знань і навичок [4, с. 129].

У сучасній теорії криміналістики під відеозаписом розуміють, насамперед, такий спосіб фіксації, який не тільки візуально фіксує процес і результати слідчих (розшукових) дій, а й забезпечує їх об'єктивну оцінку в майбутньому завдяки своїй ілюстративності [2, с. 12]. Водночас, на мій погляд, відеозапис рекомендується розглядати не лише як процес документування результатів використання технічних засобів (відеокамери), а і як інформаційну модель слідчої (розшукової) дії, що дозволяє посылатися до її змісту, а також оцінити отримані результати в подальшому.

Відповідно до ст. 240 кримінального процесуального кодексу України слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань, з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення [1]. Таке формулювання надає слідчому можливість проводити не тільки власне експериментальні дії, а ще й особливий їх різновид – перевірку показань на місці. В тому числі, змістом цієї норми також охоплюється відтворення дій, обстановки й обставин певної події.

Важливу категорію суб'єктів застосування спеціальних знань, в межах досліджуваної слідчої (розшукової) дії, становлять спеціалісти, які відповідно до ст. 71 КПК України, є особами, що володіють спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і можуть надавати консультації під час досудового розслідування й судового розгляду справ з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок. Участь спеціаліста в кримінальному судочинстві регламентована ст.ст. 71, 228, 236, 237, 240, 245, 360 КПК України.

Спеціалістів до процесу розслідування кримінального провадження залучає слідчий для надання йому консультативної, технічної та іншої допомоги під час прийняття процесуальних рішень і проведення слідчих (розшукових) дій.

Під спеціальними знаннями, що використовуються в процесі розслідування, слід розуміти систему незагальнодоступних, науково обґрунтованих і апробованих практикою знань теоретичного та прикладного характеру в галузі науки, техніки, мистецтва чи ремесла, отриманих унаслідок спеціальної підготовки, підвищення кваліфікації, самоосвіти, наукової діяльності, досвіду практичної роботи за спеціальністю, що не становлять професійних знань суб'єкта доказування і використовуються з метою одержання доказової та орієнтуючої інформації, необхідної для встановлення істини [3, с. 201].

Аналіз наукових джерел та практики залучення спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій дає змогу виокремити основні види допомоги, яку може надавати спеціаліст під час виявлення, фіксації та вилучення доказів, зокрема: криміналістичну, методологічну, консультативну й технічну.

Спеціаліст допоможе слідчому точніше реконструювати обстановку місця події, передусім якщо необхідно використовувати технічні пристрої та обладнання, вимірвальні прилади. Він простежить за технічною правильністю посвідчувальних дій, допоможе усвідомити, зафіксувати в протоколі й оцінити результати експерименту.

Процес провадження слідчого експерименту та отримані при цьому результати повинні бути процесуально належним чином зафіксовані, щоб вони могли зайняти місце серед інших доказів по справі.

Водночас, поряд з протоколом доцільно використовувати додаткові способи фіксації, які дозволяють наочно проілюструють зміст цієї слідчої (розшукової) дії та отримані результати, наприклад, відеозапис. Разом з тим, існують особливості застосування методів, способів і прийомів відеофіксації спеціалістом під час слідчого експерименту. Це пов'язано з особливостями процесу пізнання під час слідчої (розшукової) дії та структурою отриманої інформації. Фіксації підлягає складна за структурою інформація, яка, зокрема, може мати динамічний характер. Наприклад, обстановка на місці,

послідовність виконання окремих дій, маршрут пересування, поведінка особи, показання якої перевіряються, зокрема її ініціатива в демонстрації дій, напрямків руху, розташування окремих об'єктів, відтворенні первісної обстановки.

Межі вивчення і фіксації обстановки під час перевірки показань на місці цілком залежать від того, наскільки одержана інформація пов'язана зі змістом показань, що перевіряються, і у якому ступені вона дозволяє оцінити їх вірогідність [5, с. 64].

Відеозапис може бути надзвичайно цінним доказовим матеріалом у кримінальних провадженнях. Він дозволяє зафіксувати реальний час, істотні подробиці та події, що відбуваються перед камерою, а це допомагає забезпечити об'єктивність та надійність висновків.

Одна з головних переваг відеозапису полягає в його здатності створювати точний хронологічний порядок подій. Це дозволяє нам розблокувати ключові елементи справи та наблизитись до правдивого подання фактів. Завдяки відеозапису ми можемо виявити нюанси та динаміку, які можуть бути пропущені під час нашого першого вивчення сцени злочину.

Підсумовуючи, можна зазначити, що під час слідчого експерименту доцільно використовувати саме відеозапис спеціалістом. Тому що на відміну від інших способів фіксації, відеозапис дозволяє наочно відобразити динамічні елементи змісту цієї слідчої дії, зокрема, самостійність у демонстрації обстановки, зміст окремих дій, реакцію особи, показання якої перевіряються. Крім того, він підвищує ефективність слідчої (розшукової) дії, тому доцільно його розглядати як інформаційну модель слідчої дії, яка дозволяє в подальшому звернутися до її змісту і оцінити отримані результати.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. №4651-V1. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/4651>.
2. Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 1 / за ред. В.Ю. Шепітька. Харків, 2019. 456 с.
3. Мировська А.В. Використання спеціальних знань при розслідуванні фальшивомонетництва : дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.09. Київ, 2012. 285 с.
4. Мировська А.В., Процюк Д.В. Взаємодія правоохоронних органів у боротьбі з фальшивомонетництвом. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Серія ПРАВО. Випуск 32. Том 3. С. 129–131.
5. Сокиран М.Ф. Процесуальні і тактичні питання використання звуко-, відеозапису в кримінальному судочинстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2018. 20 с.